

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Zbigniew Puskarski (sprawozdawca)

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego
w sprawie **A. P., W. N. i M. W.**

co do których umorzono postępowanie karne o czyny z art. 216 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 21 listopada 2023 r.,

kasacji wniesionej przez prokuratora na niekorzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 30 sierpnia 2022 r., sygn. akt IX Ka 495/22

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Kielcach

z dnia 23 grudnia 2021 r., sygn. akt IX K 854/20,

**na podstawie art. 536 kpk w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 kpk uchyla
zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego
rozpoznania w postępowaniu odwoławczym Sądowi Okręgowemu
w Kielcach.**

UZASADNIENIE

A. P., W. N. oraz M. W. zostały oskarżone o to, że w okresie od dnia bliżej nieustalonego w lipcu 2015 r. do 13 maja 2016 r. w K. i M., działając wspólnie i w porozumieniu ze sobą, uporczywie nękały S. J. poprzez przesyłanie jej wiadomości SMS zawierające treści szkalujące, nieprawdziwe, wulgarne i obraźliwe, a także przesyłanie przy wykorzystaniu konta na portalu społecznościowym [www.\[...\].com](#) prywatnych wiadomości oraz umieszczanie ogólnodostępnych postów zawierających obrazy oraz treści pomawiające, wulgarne i obraźliwe, rozpowszechnianie nieprawdziwych opinii na temat S. J. w grupie rówieśniczej, w następstwie czego doprowadziły do całkowitej izolacji pokrzywdzonej, a nadto publicznie wyzywały i znieważały słownie, czym wzbudziły u S. J. uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia i w istotny sposób naruszyły jej prywatność, w następstwie czego S. J. w dniu 16 października 2015 r. targnęła się na własne życie poprzez połknięcie leku A. oraz dokonanie samookaleczenia, tj. o przestępstwo z art. 190a § 1 k.k. w zw. z art. 190a § 3 k.k.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy (pierwszy wydany w sprawie wyrok nosił sygn. II K 1390/16) Sąd Rejonowy w Kielcach, orzekając w składzie jednego sędziego, wyrokiem z dnia 23 grudnia 2021 r., sygn. akt IX K 854/20, w ramach czynu zarzucanego oskarżonej W. N., uznał ją za winną tego, że w okresie od sierpnia do października 2015 r. w K., w podobny sposób, w krótkich odstępach czasu, zanim zapadł pierwszy wyrok chociażby nieprawomocny co do któregośkolwiek z tych przestępstw, dwukrotnie znieważała S. J. słowami oraz gestem powszechnie uznanymi za obelżywe i tak:

- w sierpniu 2015 r. w K., działając wspólnie i w porozumieniu z A. P. i M. W., poprzez wysyłanie wiadomości ze zdjęciem z wulgarnym gestem znieważała S. J.,
- w październiku 2015 r. w K. znieważała S. J. słowami uznanymi powszechnie za wulgarne,

i kwalifikując te przestępstwa z art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., na mocy tych przepisów wymierzył W. N. karę grzywny w rozmiarze 80 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 30 zł.

W ramach zarzucanego oskarżonym M. W. i A. P. czynu, uznał je za winne tego, że w sierpniu 2015 r. w K., działając wspólnie i w porozumieniu ze sobą oraz z W. N., poprzez wysyłanie wiadomości ze zdjęciem z wulgarnym gestem znieważały S. J.,

tj. przestępstwa z art. 216 § 1 k.k. i za to na mocy tego przepisu oraz art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzył M. W. i A. P. karę grzywny w rozmiarze po 60 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 30 zł. Na podstawie art. 46 § 2 k.k.

Wyrok ten zaskarżyli tylko obrońcy oskarżonych A. P., W. N. i M. W..

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Okręgowy w Kielcach wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2022 r., sygn. akt IX Ka 495/22, uchylił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umorzył postępowanie, kosztami procesu obciążając Skarb Państwa. Oznacza to, że nie zakwestionował faktu przestępczego zachowania oskarżonych (w uzasadnieniu wprost stwierdził, że „był występków przypisanych oskarżonym (nie budzi wątpliwości”), jednak przyjął, że z powodu przedawnienia karalności występków nie jest możliwe ponoszenie przez oskarżone odpowiedzialności karnej.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego wniósł w terminie wskazanym w art. 524 § 3 k.p.k. Prokurator Rejonowy Kielce-Wschód w Kielcach. Zaskarżył wyrok w całości na niekorzyść oskarżonych A. P., W. N. i M. W., zarzucając *„rażące naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 15 zzz¹ ustawy z dnia 2 marca 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r., poz. 347 ze zm.) dodanym ustawą z dnia 20 kwietnia 2021 roku o zmianie ustawy kodeks karny i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021.1023.074) poprzez jego niezastosowanie, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, skutkujące nieprawidłowym zastosowaniem przepisu art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. i decyzją o uchyleniu zaskarżonego wyroku i umorzeniu postępowania, podczas gdy w Rzeczypospolitej Polskiej od dnia 20 marca 2020 roku obowiązywał stan epidemii, zaś od 16 maja 2022 roku obowiązuje stan zagrożenia epidemicznego, a z przepisu art. 15 zzz¹ ustawy z dnia 2 marca 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (...) wynika, że w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie 6 miesięcy po ich odwołaniu nie biegnie przedawnienie karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe”*. W konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w

Kielcach do ponownego rozpoznania.

Na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej poparł kasację.

Sąd Najwyższy miał w polu widzenia, że art. 536 k.p.k. nakłada na niego m.in. obowiązek badania w toku postępowania kasacyjnego, niezależnie od podniesionych przez skarżącego zarzutów, czy na którymkolwiek etapie wcześniej prowadzonego postępowania w sprawie nie zaistniało uchybienie o randze bezwzględnej przyczyny uchylenia orzeczenia. Ten obowiązek zaktualizował się w niniejszej sprawie, bowiem dostrzeżono, że orzekający w drugiej instancji w składzie trzech sędziów Sąd Okręgowy w Kielcach był nienależycie (nieprawidłowo) obsadzony, co skutkuje zaistnieniem uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Art. 29 § 1 k.p.k. stanowi, że na rozprawie apelacyjnej i kasacyjnej sąd orzeka w składzie trzech sędziów, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Ustawą, która „stanowi inaczej”, jest m.in. art. 449 § 2 k.p.k., który stanowi, że jeżeli postępowanie przygotowawcze zakończyło się w formie dochodzenia oraz w sprawach z oskarżenia prywatnego sąd odwoławczy orzeka na rozprawie w składzie jednoosobowym, chyba że zaskarżone orzeczenie sąd pierwszej instancji wydał w innym składzie niż w składzie jednego sędziego, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca. Rozważając użyte w wymienionym przepisie pojęcie „sprawa z oskarżenia prywatnego” należy uznać, że chociaż, gdy był wnoszony przez prokuratora akt oskarżenia, przedmiotowa sprawa niewątpliwie była sprawą z oskarżenia publicznego, to utraciła ten charakter, z chwilą wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji, który skazał oskarżonych za czyny z art. 216 § 1 k.k., ścigane z oskarżenia prywatnego - art. 216 § 5 k.k.). Wiążący w tym zakresie był nie był opis czynu i jego kwalifikacja prawna zawarte w akcie oskarżenia, ale przyjęte przez Sąd pierwszej instancji, przy czym ma znaczenie okoliczność, że wyrok tego sądu został zaskarżony tylko na korzyść oskarżonych [zob. D. Świecki w: D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2023, teza 16 do art. 449, także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2022 r., I KZP 15/21, OSNK 2022, nr 6, poz. 24]. Wobec tego przedmiotem procedowania Sądu odwoławczego były wyłącznie przypisane oskarżonym wspomniane ścigane z oskarżenia prywatnego czyny z art. 216 § 1 k.k. (byłoby inaczej, gdyby w hipotetycznie wniesionej apelacji prokurator domagał się skazania za czyn opisany

w akcie oskarżenia, bowiem w takim wypadku przedmiotem procedowania Sądu II instancji nadal byłaby sprawa z oskarżenia publicznego). Gdy chodzi o realia procesowe rozpatrywanej sprawy, to należy wskazać, że na rozprawie w dniu 2 grudnia 2021 r. Sąd na podstawie art. 399 § 1 k.p.k. uprzedził strony o możliwości zakwalifikowania zachowania oskarżonych jako występków z art. 216 § 1 k.k., zaś prokurator oświadczył, że „obejmuje ściganiem czynny z oskarżenia prywatnego” (t. II, k. 249 odw. akt sprawy IX K 854/20), najwyraźniej mając w polu widzenia, że objęcie przez niego ściganiem tych czynów nie powoduje, iż zmienił się ich charakter. Jest to zgodne z orzecnictwem Sądu Najwyższego, który stwierdził, że „z chwilą ingerencji prokuratora w postępowanie co do przestępstwa prywatnoskargowego toczy się ono dalej jak o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego. Nie można jednak z tego wyprowadzić wniosku, że czyn staje się przestępstwem ściganym z oskarżenia publicznego, nie dochodzi bowiem do zmiany charakteru przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego na przestępstwa ścigane z urzędu - arg. z art. 60 § 2 k.p.k.” (zob. postanowienie z dnia 18 maja 2017 r., IV KK 453/16). W konsekwencji, respektując przepis art. 449 § 2 k.p.k., przy uwzględnieniu, że Sąd I instancji wydał wyrok w składzie jednego sędziego, Sąd odwoławczy powinien rozpoznać sprawę także w składzie jednego sędziego. Orzekając w innym składzie, dopuścił do zaistnienia wspomnianego uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., bowiem ma ono miejsce również w wypadku, gdy sąd wyda orzeczenie w nieprzewidzianym przez ustawę składzie kolegialnym (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 lutego 2023 r., I KK 448/22; z dnia 22 czerwca 2023 r., V KK 129/23). Nie zmienia tego poglądu okoliczność, że w sprawie postępowanie przygotowawcze zakończyło się w formie śledztwa (t. III, k. 485 akt sprawy II K 1390/16), bowiem miałyby ona znaczenie w wypadku skazania oskarżonych za czyny ścigane z oskarżenia publicznego. Na marginesie można zaznaczyć, że w praktyce orzecniczej Sądu Najwyższego (zob. powołane wyżej wyroki oraz inne dostępne w domenach prawniczych) obserwuje się przypadki, gdy zaistnienie uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wynika z nierespektowania przez sąd odwoławczy art. 14fa ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych

(tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 1327). Przepis ten stanowi, że w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie roku po ich odwołaniu (w przypadku stanu zagrożenia epidemicznego nastąpiło to z dniem 1 lipca 2023 r. - w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego o przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica nie przekracza 5 lat, na rozprawie apelacyjnej sąd orzeka w składzie jednego sędziego, jeżeli w pierwszej instancji sąd orzekał w takim samym składzie. Nie ma przy tym znaczenia forma zakończenia postępowania przygotowawczego.

Stwierdzenie opisanego uchybienia nakazywało uchylenie zaskarżonego wyroku. Treść orzeczenia następczego była uzależniona od oceny zarzutu kasacji, bowiem gdyby podzielić stanowisko Sądu odwoławczego w kwestii przedawnienia karalności przypisanych oskarżonym czynów, nie byłoby prawidłowe przekazywanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Zarzut kasacji był jednak trafny, bowiem rzeczywiście, ustalając terminy przedawnienia karalności czynów („odpowiednio 31 sierpnia 2021 r. oraz 31 października 2021 r.”), Sąd nie uwzględnił, że terminy te zostały zmienione przez przepis art. 15 zzz¹ wspomnianej ustawy „covidowej” z dnia 2 marca 2020 r. Na marginesie, bowiem w kasacji do tego nie nawiązano, można wspomnieć, że jeszcze przed uzupełnieniem ustawy o wspomniany przepis, obowiązywał jej przepis art. 15 zzz ust. 6 również stanowiący o czasowym wstrzymaniu biegu terminu przedawnienia.

Realia procesowe, w szczególności czas popełnienia przez oskarżone przestępstw, czynił aktualnym zagadnienie, czy art. 15 zzz¹ ustawy „covidowej” powinien znaleźć w sprawie zastosowanie. Słusznie pozytywne w tym względzie stanowisko zajął prokurator przez sam fakt wniesienia kasacji, w treści której przytoczył uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2022 r., I KZP 9/22, w której wskazano, że „określone w art. 15zzz ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r., poz. 374 ze zm.), dodanym ustawą z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych

chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r., poz. 568), wstrzymanie biegu terminu przedawnienia karalności w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia dotyczy przedawnienia karalności tych czynów zabronionych niezależnie od tego, czy zostały popełnione począwszy od dnia 31 marca 2020 r. czy też przed tą datą” (OSNK 2022, nr 11-12, poz. 39). Jest zrozumiałe, że przytoczona uchwała, powoływana w późniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego (np. w wyrokach: z 27 września 2022 r., V KK 689/21; 15 lutego 2023 r., II KK 602/22), jakkolwiek też budząca głosy krytyczne (zob. glosy: K. Lipińskiego, OSP 2023, z. 4, poz. 31; M. Kulika, OSP 2023, z. 5, poz. 39), zachowuje aktualność także w odniesieniu do uregulowania zawartego w art. 15 zzz¹ ustawy „covidowej”.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony kasacją wyrok i sprawę oskarżonych osób przekazał do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym Sądowi Okręgowemu w Kielcach, który będzie miał w polu widzenia poczynione wyżej uwagi. Nadto okoliczność, że chociaż zgodnie z art. 15 zzz¹ ustawy „covidowej” odwołanie stanu zagrożenia epidemicznego miało powodować rozpoczęcie biegu terminów przedawnienia karalności czynów dopiero po upływie 6 miesięcy od daty tego odwołania, to wspomniany przepis został uchylony przez art. 28 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1860), co zgodnie z art. 40 pkt 1 tej ustawy nastąpiło z dniem 1 października 2023 r. Zatem od tej daty należy liczyć dalszy bieg terminu przedawnienia karalności czynów popełnionych przez osoby objęte przedmiotowym postępowaniem (zob. art. 39 ust. 2 powołanej ustawy).

[K.K.]

[a!]